

DELİ VELİ

Mehmet Akif DUMAN

Ben doğmadan önce de komşumuz olan Veli Çavuş'un lakabı "deli"dir. Aslında "Deli Veli" diyenlerin sayısı, Veli Çavuş diyenlerden daha çok. Kimseye minnet etmediği, yalanı dolanı sevmediği, haksızlığa zerre kadar tahammülü olmadığı için namı delidir.

Cuma namazından sonra yolda rastlaştık. Okul durumumu sordu; babamın bel ağrılarını, ölen muhabbet kuşlarımızı bile hatırladı.

Bizim takriben beş ev ilerimizde oturur. Her sabah yarım saat bahçedeki çınarın gövdesi ile talim yapar, bostan ile uğraşır, kitap okur, camiye gider, çay içer; öğleden sonraları ise bodrum kattaki atölyesinde tespih yapar. Hayatı bu kadar seyrinde, bu kadar tertiplidir Veli Çavuş'un.

Sonraki günler okul telaşı, ablamın nişanı, babamın artan bel ağrıları, evin tadilatı derken civardaki insanlara ilgim azaldı. Bir gün pastanenin orada konuşulanlara kulak misafiri oldum. Öğretmen emeklisi taksici ile kasabın tek kolu sakat çırağı konuşuyordu.

"Akıl alacak gibi değil. Koca çınarı sökmek için her sabah o kadar uğraşmak mantıklı adam işi değil. Ölüp gidecek bir saplantı uğruna."

Aynı mantık düzeyinde cümle kuramayacaktı elbette kasap çırağı, başıyla onayladı ve ekledi:

"Zaloğlu sanar kendini herhâl. Kimin gücü yete koca çınara...."

Yarısı deliğe denk gelmeyen kapak kayıp da sıkı sıkı yerine oturduğunda nasıl bir tamamlanmışlık hissi verirse her sabah ağaç gövdesi ile yapılan talimin manasızlığı da böylece anlam kazanmıştı. Bir insan, acaba hangi mak-

satla kucakladığı vakit kolları birbirine kavuşamayacak kudrette bir çınarı devirmek ister ki?

Akşam dişlerimi fırçalarken tekrar geldi sual aklıma. Önemsemedim. Sonraki haftalar sokağa her çıkışımda Veli Çavuş'un çınarını bakışlarımla selamlamadan yola devam etmez oldum. Parmakları, çınar yaprağına benzetme eğilimim arttı. Mobilyacıların eşya üretmekteki temel maddesinin çınar ağacı olması gerektiğini düşündüm ısrarla. Şakaklarıma yayılan ağrı, burnuma çengelini geçirmiş soru işareti ile birleşmeden rahat etmeyecektim. En büyük sorunum mahallede herkesin ondan saygı ile bahsetmesi, yardımseverliğini övmeleri, hatta akıl danışılacak biri olarak evvela onu işaret etmeleri idi. Bu surette bir insan, nasıl olur da her sabah bir çınarı sökmek gibi bir saçmalıkla uğraşırdı. Bunun bir talim, bir nevi fiziksel aktivite olduğuna kendimi ikna etmek için gereken delilleri bulmakta da zorlanıyordum.

Bir sabah evden erken çıkıp arka bahçenin çaprazındaki duvara tünedim. Saat kurmuş gibi tam 7'de çıktı Veysel Çavuş. Kollarını sıvamış idi evvelden, boynuna doladığı havluyu çimenlere bırakıp var gücü ile kavradı çınarı. Dudakları kımıldıyor, taban bitiminden toprak atan ayaklarına bakılırsa epeyi bir gayret sarf ediyordu. Uyku sersemliğinden midir bilinmez, az biraz sallandığını görür gibi oldum gövdenin. Belki de her gün yarım saatlik sarsıntı için normaldir birkaç yaprağın yere düşmesi. Yarın saatin sonunda dizleri üstüne çöküp zar zor uzandı havluya. Oturduğu yerde, kafası muhtemelen çınarın gövdesine dayalı olarak biraz dinlenip küçük bostanına gitti.

Birkaç gün daha izledim Çavuş'u. Aynı disiplin ve aynı azim ile salladı çınarı. Bendeki "sebebe" bulma inadı, onun devirme niyetini aşmaya başlıyordu.

Sorsam en kötü ihtimalle cevap vermez, üstelersem kibarca azarlardı. Eşref saatine denk gelmezsem ve bir Osmanlı tokadı patlatacak olsa kötürüm kalma ihtimalim bile vardır. Bir kez otopark görevlisi ile tartışırken görmüştüm onu. Kendinden çok daha iri adamı, bir tokatla sebze halinin girişine yuvarlamıştı. Hem çınarla idman yapan birinden çekinmek tahtanın tabiatına saygı duymaktır bir yerde.

Okulda ders dinlerken, yemeğin içindeki pişmemiş sebzavatı ayıklarken, annem damadını överken ve hatta abdesthanede bile bu meselenin temelleri üstüne düşünmekten kendimi alamıyordum. Demek ki saplantı denen şey, şüphe böylece kuluçkaya yatıyordu insan dimağında. Gemi aزیya alıp dayandım Veysel Çavuş'un kapısına. Üç beş çaldım, açmadı kimse kapıyı. Ellerimin karıncalanması geçene kadar paslı metale vurmaya kararlıyım.

Evin üst katından bir kafa uzandı. Önce bir çocuk sureti gibi göründü gözüme, sonra bunun başı örtülü bir genç kız olduğunu seçebildim.

“Veli Amca’ya mı baktınız?” dedi. Titreyen elimi kavradım diğer elimle.

“Evet, onunla mutlaka konuşmam gerek.”

“Gitti. Köye gitti. Annesi hastaymış. Yarından önce gelmez.”

Çınarın gövdesi kalınlaştı, birkaç yaprak düştü külçe gibi bahçenin zeminine:

“Eyvah!”

Benimle birlikte telaşlandı küçük burunlu kız. Soru dökülüyordu çaresizce ağızımdan. Belki de o an çınarı onunla muhatap olacak kadar ciddiye almıştım.

“Bir insan neden çınar sökmek gayesiyle idman yapar ki...”

Güldü kız; dişleri küçük, yan yana sıralanmışlar bir iç nizamla.

“Ne idmanı? Siz bey amcanın lakabını duymadınız herhâlde?”

Söylemekte sakınca görmedim:

“Deli... Deli Veli derler ona.”

Daha bir sarktı kız dışarı. Daha inceldi sesi.

“Ayol ağacı sökerse Peygamber Efendimiz’in şefaatine nail olacağını sanır. Askerde iken mi ne bir rüya görmüş. Orada bilmem hangi pehlivan, bir çınarı söküp savurmuş; sırtını okşamış Resulullah. Bu da geri safta imiş, rüyasında ant içmiş, aynı yiğitliği göstereceğim diye.”

Gözlerimdeki şaşkınlık daha da neşelendirdi cam güzelini.

“Sonra yine görmüş benzer rüyalar. Ona, ön safta yer vadetmiş güya Hz. Ali. Daha neler neler... ama bundan başka deliliğini görmüş değilim. Aslında bu bile yeter deli sayılmaya ya...”

Şaşkınlıktan çok, tuhaf bir acıma duydum Çavuş’a. Babam dâhil onlarca mahallelinin çeşit çeşit müşkülâtını zerre karşılık beklemeden çözen iyi kalpli adamın, amansız bir hastalığa tutulduğunu öğrenmişim.

Öğlen kuru fasulye pilav dolu tabağı sıyırdıktan sonra ve baklava yemeden hemen önce aklıma bir fikir geldi. Çınarın etrafına bir çukur kazılıp kökleri muntazam bir şekilde kesilir, ağacın kökü zayıflatılabilirdi. Bunu tek başıma yapamazdım; hem her ihtimale karşı yarına kadar da bitirilmesi gerekiyordu. Aksi hâlde Veli Çavuş’un evden ayrılması için yeni bir hastalık

hâlini beklemek, zavallı adamı her gün azar azar tükenmesini izlemek gerekirdi.

Önce kiracılarına uğradım. Yaşlı bir kadın ve kızı yaşarlarmış üst katta; yeni taşınmışlar ya, ablamın nişan hengâmesine denk geliyordu eve girmeleri. Konuyu kısaca anlattım kızın annesine. İkisi de minnet dolu gözlerle baktılar bana, sonra telaşlı bir hâl aldı kelimeler.

“İyi de oğlum” dedi yaşlı kadın. “Koca çınarın kökünü nasıl biçeceksiniz. Günler sürer bu iş.”

Kafamda süratle tekrar tavaf ettim gövdeyi. Çınar çok kalın gövdeli değildi fakat boyu uzundu. Akşama kadar da çok vakit vardı.

Kız girdi araya:

“İmama git. O da çok acır Veysel Amca'nın hâline.”

Vakit kaybetmeden camiye gittim. Önce yanaşmadı, sonra müezzinle birlikte takıldılar peşime. Onlar toprağı yumuşatırken ben okula gidip üç arkadaşımı aldım. Kazma kürek topladık civar evlerden. Hatta yaşına başına bakmadan birkaç komşu da katıldı bize. Çok dikkat çekmemek için izleyicileri uzaklaştırdık; sırrın ortağı çoksa da muhafızı daha fazla idi. Takriben on iki kişi bir saatten fazla çınarın etrafını kazdık.

Genç kız çay getirdi bize. Sınıf arkadaşlarımdan birinin ona bakışları nedense rahatsız etti beni. Bozulduğumu anlayınca sırtıttı, “senindir” der gibi kafasını eğip kökleri didiklemeye başladı.

Çınarın etrafında tam bir hendek açmak takriben üç saat sürdü. İki metre genişliğinde ve en az bir buçuk metre derinliğinde bir daire içine almıştık çınarı. Kökler daha da derine gidiyordu ama en kudretlilerini çıkarmıştık açığa. İmam sesli sesli ağaç devrilse ne olurun hesabını da yaptı. Tüm yönler boştu, bir yönde de eski bir çardak var ki zayıf büyük olmazdı o yöne düşse de.

Çayları tazeledi komşu kız. Gülererek baktı bana, minnetle biraz da. Herkes; çınarın köklerinin testere ile kesilirken ne kadar ve ne yönde kesilirse doğal görüneceğini, en kuvvetli damarın hangisi olduğunu ve çimenlerin düzeltilmesine kadar geçecek tahmini süreyi tartışıyordu. Bu arada boşları toplamak bahanesi ile yanına gittim küçük burunlu kızın. Meğer tıp okumuş birkaç sene evveline kadar, babası ölünce bırakmış; uzaktan akrabaları Veysel Çavuş da bunlara üç kuruş kirayla üst katı vermiş. Aslında para istememiş ama laf olmasın diye de sembolik bir miktarı kabul etmiş.

İmam birkaç yanlamasına balta daha vurup geri çekildi. Rüzgâr estikçe çatırdıyordu ağaç. İhtiyarların da mutmain olması ile kapattık hendeği. Kabaran toprak üstünde zıplayarak ağacın etrafında dönmemiz görülmeye değermiş. Tarih öncesi zamanlardan kalma bir kabile gibi, ağaç tanrısını kutuyorduk sanki.

İmam gözlüklerini gömleğin ucu ile silerken mırıldandı:

“Akşam olmuş. İyi hallettik Allah’ın izni ile. Hadi, herkes doğru evine. Böyle durursak hastalanırız alimallah.”

Bir gün önce emekli olmuş, borçsuz memur rahatlığı ile gittim eve.

Ertesi sabah evden çıkarken tüm iyi niyetimle son kez selamladım çınarı. Komşu kızının gülen sureti geldi gözümün önüne. Yarın sabah olacaktı demek ki. Çavuş tekbir ile çınarı kavrayacak; zemin ayağı altında kayarken kenara bükülen çınar, ona çoktan hak ettiği cengâverlik namını verdirecekti.

O gece rüyamda çınar yapraklarına binmiş uçan evliyalardan gördüm. Kimi beyaz, kimi yeşil, az bir kısmı da siyah sarıklı idi. Bizim çınarı tavaf ediyorlardı geniş geniş...

Terayağı kokusu ile uyandım. Saat sekize geliyor. Koşar adım attım kendimi sokağa. Çınar öylece duruyor. Etrafta kimseler yok. Üstümü giyip evine gittim Çavuş’un. Günün en berrak ışıkları planın küçük hatalarını gösteriyordu ama nihayetinde bir çınarın kaderini bükmek gayesi bu kadarını bertaraf edebilirdi. Yine kimse açmadı kapıyı.

Yaşlı kadın doğruldu. Domates dolu kucağında.

“Gelmedi mi Veli Çavuş?”

“Gelmedi evladım. Anasına bir hâl mi oldu acaba? Yaşlı kadın...”

Her sert rüzgâr esişinde tedirgin oluyordum aslında. Çavuş’un kollarında can vermek vazifesini on iki kişi yüklemiştik çınarın gövdesine.

Bir hafta ses seda çıkmadı Veysel Çavuş’tan. Annesi ölmüş, onun cenazesi ile uğraşmış. Bir akrabası anlatmış imama. Köydeki evlerinin bahçesinde bir çınar ağacı daha var imiş. Daha büyük, daha geniş yapraklı. Annesi de bilirmiş rüyasını, annesi de beklermiş şefaate nail olmasını. Cenaze dönüşü gözyaşları içinde, salavat getirerek sarılmış koca çınara Deli Veli. Ahalinin hayret nidaları arasında devirmiş koca çınarı.

Sevindim. Bir taraftan da sordum kendi kendime: “Kim, ne vakit zayıflatmış ki o çınarın kökünü?”